

VARGA CSABA (1959–2021) ÉLETPÁLYÁJA

MEZEI ILDIKÓ ILONA

A dolgozat a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Matematika és Informatika Karán oktató, 2021 augusztusában elhunyt Varga Csaba egyetemi professzor életútját követi végig. Megszólalnak volt tanárai, kollégái, tanítványai is, hogy teljessé váljon a kép Csabáról, mint emberről, oktatóról, kutatóról.

Kolozsváron, 2021. augusztus 16-án, 62 éves korában, a kegyetlen betegséggel való négy éves küzdelem után eltávozott Varga Csaba matematikus, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Matematika és Informatika Intézetének habilitált professzora.

Varga Csaba György 1959. február 5-én született Erdélyben a Maros megyei Gyulakután. Szülei egyszerű munkásemberek voltak, akik igyekeztek őt és a nővérét, Irmát egyenes, dolgozó, tisztességes embernek nevelni.

Elemi és általános iskolai tanulmányait a szülőfalujában végezte. Már ekkor kiemelkedett társai közül éles logikájának köszönhetően, habár kezdetben inkább a csintalanság, állandó mozgékonyág jellemezte. Hatodik osztályban kezdte tanítani kiváló matematikatanára, Bandi Árpád. Az ő hatására fordult komolyabban a tanulás felé. Tanára vezetésével különböző szakkörökön mélyítette szerzett tudását. Egy ilyen elektronikai szakköri munkájával szerezte első díját Bukarestben egy országos versenyen hetedik osztályban.

1. ábra. Varga Csaba bemutatja pályamunkáját a bukaresti versenyen

2. ábra. Tanárával, Bandi Árpáddal Kolozsvár főterén

Sokat emlegette, hogy a matematikával való szorosabb kapcsolatát egy vegegyulladásnak köszönheti. A kórházi magányos órákban a nővére matematika-tankönyvében levő feladatokat oldotta, tanulmányozta a számára még ismeretlen fogalmakat. Ekkor vett új irányt érdeklődése és ezentúl a matematikának szentelte figyelmét, életét.

Életének erről a szakaszáról így emlékezett meg volt tanára, Bandi Árpád: „Csabát csak akkor ismertem meg amikor eljutott az V. osztályba. Szerény munkás szülők gyermeke volt, apja gépkocsivezető volt a helyi hőerőműnél. Egy testvére volt Irma, aki textilmérnöki szakot végzett. Csaba a VI. osztályban több ideig betegeskedett és rendkívül pontosan oldotta meg azokat a mértanfeladatokat, amelyeket neki kiadtam. Így a továbbiakban kedvenc tanítványom lett. (Gyulakuta az országban az elsők közé tartozott, ahol matematikai szaktanterem volt kialakítva sok színes mértani ábrával, mértani testekkel, tesztelő gépekkel.) Az iskola tanulóit különböző technikai szakkörökbe szerveztem, amelyekben országos díjazottjaink voltak. Ilyen volt például az elektronikai szakkör, amelyben Varga Csaba is szerepelt. Vele repülővel utaztam Bukarestbe a fotocellás készülékünk bemutatására. Kollektív nagydíjban volt részünk. A fotodiódát tranzisztorból alakítottuk ki. Egy kis elektromotor mozgatta a szalagra ragasztott alkatokat, amelyek elhaladtak a számláló egység előtt ... Említésre méltó, hogy miután középiskolára vagy egyetemre került, valahányszor haza jött Gyulakutára, mindig meglátogatott.”

A tanulás mellett már általános iskolás korától kezdődően a vakációk alatt nap-számosként dolgozott. Kapálni járt, krumplis zsákokat cipelt, vagonok rakodásában segédkezett, a Gyimesekbe járt kaszálni hetekig. Ezzel is igyekezett levenni a szülei válláról az anyagi terheket. Annyira beleivódott a szülei megsegítésének szándéka, hogy később is a fizetéséből rendszeresen segítette őket.

A középiskolát Erdőszentgyörgyön kezdte, majd tizedik osztálytól Segesváron folytatta a mai Mircea Eliade Líceumban. Az itteni évekről így írt az iskola emlékkönyvébe 2009-ben: *„A segesvári gimnázium kapuján 1975 szeptemberében léptem be. Szomorú kép fogadott, a 75-ös árvíz nyomai voltak még láthatóak az épület falain és a belső udvarban. Nem kellett sok idő és belerázódtam az osztályom mindennapi életébe. Ezek az évek gyorsan és kellemesen teltek. Személyiségünk alakításához hozzájárultak a tanáraink személyiségei és közösség formáló nevelése. Az órákon elhangzott információk mellett, nevelésünkben fontos szerepet játszott a munkára való nevelés és a közös színházba való járás. Nem hagyhatom ki a József Attila esteket sem, a kiszállásokat és az azután következő bulikat. Az ódon várfalak között elhelyezkedő bentlakás középkori hangulatára gyakran emlékszem vissza ebben a rohanó világban. Amikor meglátom a vonatból a vár toronyóráját, akkor mintha az idő megállna. Lejátszódnak újra előttem a focimeccsek a bentlakás udvarán és az azt követő sörözések. Szombat éjjelenkénti lógások a bentlakásból, a várfalon való leereszkedések és a visszamászások.*

A volt tanárainktól a leadott információkon kívül emberséget, kitartást és munkaszeretetet tanulhattunk. Farkas tanár úr matematikaórái számomra a legszebb pedagógiai élmények voltak és maradnak. Eszembe jutnak Szentannai tanár úr órái, sokszor általános műveltségi órákba változtak, filozófia, történelem és zene-történetet hallhattunk ezeken az órákon. A sorból nem hagyhatom ki Kiss tanárnő magyar óráit, az irodalmi elemzéseket. A tanárnő szigorú tekintete elég volt, hogy a verseket és idézeteket „kívülről” megtanuljuk és mostan is tudjak idézni József Attilától, Adytól vagy akár Radnóti eklogáiból. ... a József Attila estek rendezésében és a versek kiválasztásában fontos szerepe volt Farkas Miklósnak. Itt tanultam meg Kiss Irén magyartanárnőmtől és Farkas Miklóstól a szavalás rejtelmeit. Ekkor ismertem meg a matematikatanárom irodalomszeretetét és sokoldalú tehetségét. Minden nyáron kéthetes gyalogtúrákat szervezett, amikor megismertük a Kárpátok csodálatos világát.”

A segesvári líceumi évek nemcsak szakmai tudást hoztak számára, hanem életre szóló baráti és szakmai kapcsolatokat is. Mindig hálával és szeretettel beszélt elismert matematikatanáráról, Farkas Miklósról, akivel megőrizte kapcsolatát az utolsó napokig.

Ezekről az évekről írta Farkas Miklós: *„10. osztályban jött Segesvárra ... gyorsan beilleszkedett az osztályközösségbe, egy nagyon jóképességű diákokból álló osztályba került. Hamarosan kitűnt matematikai tehetségével és tudásával, a matematikaolimpia megyei szakaszán már szép eredményt ért el, sajnos még nem jutott el az országos szakaszra. Meg kell jegyeznem, hogy nem volt könnyű helyt állnia, ti.*

együtt versenyzett a román tannyelvű iskolák legjobb diákjaival. Döntő jelentőségű volt számára Némethi András érkezése a XI. osztályba. András bevallása szerint, jelentős szerepe volt Csabának abban, hogy ő is Segesvárra jött. Mivel András is kiváló képességű volt, ezután együtt készítettem fel őket a különböző versenyekre, amelyeken nagyszerű eredményeket értek el. 1977-ben és 1978-ban mindketten eljutottak a matematikaolimpia országos szakaszára. Annyira kiváltak a többiek közül, hogy az osztályban, az írásbeli dolgozatokon percek alatt megoldották az összes feladatot.”

Dr. Némethi András, az MTA levelező tagja, Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézetének kutatója már Erdőszyörgyön is egy évig osztálytársa volt, majd tizenegyedik osztálytól követi Csabát Segesvárra. Itt kerültek szorosabb kapcsolatba, sokat matekoztak együtt, készültek közösen versenyekre, majd nyerték is sorra őket. Kölcsönös megbecsülés, egymás munkája iránti őszinte érdeklődés jellemezte barátságukat mindvégig.

A segesvári évek után Csaba egyetemi tanulmányait a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Matematika Karán kezdi 1978-ban és végzi évfolyama legjobbjai közt 1983-ban. Ezt az időszakot elevenítette fel a gyászszertatáson kollégája, dr. Szenkovits Ferenc, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Matematika és Informatika Karának docense: *„1978-ban egyszerre felvételiztünk Kolozsváron a matematika szakra, ahová elsők között jutottál be, majd egyetemi tanulmányaink előtt együtt katonáskodtunk Bodzavásáron. Matematikai ismereteidet már a katonaságnál is sikeresen hasznosítani tudtad, ugyanis a századparancsok fiának magántanáraként rendszeresen foglalkozhattál azzal, amit igazán kedveltél, a matematikával, és ráadásul rendszeresen volt kimenőd a városba, ami egy kaszárnyába zárt katona számára igen nagy jutalomnak számított.*

Majd négy évig együtt végeztük az egyetemet. Az első három évben, míg meg nem nősültünk, szobatársak is voltunk a bentlakásban. Így gyakorta hetekig szinte éjjel-nappal együtt voltunk. A matematika szakon abban az időben se volt divat lógni az órákról, Te is mindig ott voltál, és kitartóan figyeltél és értetted a legnehezebb tárgyakat is, tanáraink is hamar felfigyeltek rád. Szinte minden szabadidődöt a könyvtárban töltötted, ahol fix helyed volt, amit évekig nem adtak oda másnak, ha kissé késve érkeztél, akkor se, mert a könyvtárosok is tudták, hogy bármikor betoppanhatsz. Estéknként a folyosói cigarettázások alatt is tételekről, bizonyításokról, matematikusok életéről, matematikatörténeti érdekességekről beszélgettünk. ... Csak a ránk erőltetett tudományos szocializmus és politikai gazdaságtan bosszantottak, csak azokból nem volt kedved jelesre tanulni.”

Az egyetemi évek alatt ismerkedtek meg az informatika szakon tanuló feleségével, Ibolyával és egyetem elvégzése után együtt kaptak kinevezést Besztercére. Itt tanított Csaba román nyelven a 2-es számú általános iskolában 1983–1990 közt és Ibolya pedig rendszerelemző-programozóként dolgozott. Nagyon nehéz évek voltak ezek számukra, tele kihívásokkal. Csabának sok gyenge képességű, komoly beilleszkedési gondokkal rendelkező diákja volt az osztályaiban, ráadásul a kommunizmus

nehézségei is komoly próbák elé állították. Többször is mesélt a lakásukban megfagyott fűtőtestekről, a mindennapi megélhetési gondokról. Szerencséjére egy idő után itt is felfigyeltek a jó tanítási képességére és fontos beosztásban levő alkalmazottak gyerekeit kezdte tanítani délutánonként. Az így szerzett kapcsolatok segítették, hogy elviselhetőbbek legyenek a mindennapok. Nagy szívfájdalma volt ugyanakkor, hogy a „komolyabb” matek a beszteceri évek alatt egyre távolabb került tőle.

Az 1989-es forradalom számára is elhozta a változtatás esélyét. Lehetősége nyílt arra, hogy betanítson a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Matematika és Informatika Karára. A beszteceri órái mellett vállalt több geometria tárgyú szemináriumot is, amelyekért hajnalban kelt, hogy nyolc órára Kolozsvárra érjen. Itt az egész napos kolozsvári oktatói tevékenység után este indult vissza Besztecerére. Legtöbbször fizetést sem kapott ezekért az órákért, mégis nagy lelkesedéssel, szakértelemmel tartotta őket. Végül 1990-ben sikerült visszajönnie családjával együtt Kolozsvárra és elkezdődhetett egyetemi oktatói karrierje: tanársegéd (1990 – 1992), adjunktus (1992 – 1998), docens (1998 – 2005), professzor (2005 – 2021). Közben természetesen megszerezte 1996-ban a tudományos fokozatát is *Topológiai módszerek az optimalizálás elméletében* című dolgozatával dr. Kolumbán József irányításával.

3. ábra. A családdal 2008-ban

A kolozsvári újrakezdés családjában is változást hozott, hiszen ekkor született meg kisfia, Csaba is. A nagyon értelmes, tehetséges fiúval sokat foglalkozott. Az esti mesék nem csak felolvasott, hanem többnyire kitalált történetek voltak, amelyekben a felnőtt Csaba még az úrkutatás aktuális felfedezéseit is beleszötte. Feleségével együtt nem csak a logikus gondolkodásnak, hanem az általános műveltségnek is lefektették az alapjait. A fia tehetsége hamarosan feltűnt a különböző matematikaversenyeken is, ahol sikeresen szerepelt. Szülei nyomdokába

lépve jelenleg Budapesten keresi kenyerét megbecsült tesztmérnökként.

Egyetemi oktatói és kutatói tevékenysége mellett Csaba bekapcsolódott az egyetem adminisztratív vezetésébe is. Az 1996 – 1998 időszakban helyettes dékánként vezette a Matematika és Informatika Karon a kibontakozó magyar tagozatot.

Az oktatásban mindig igyekezett az új matematikai eredmények, új irányzatok szellemében modern előadásokat, szemináriumokat tartani. Széleskörű rálátása volt a legfontosabb irányvonalakra a geometriában, algebrában, nemsima analízisben, differenciálegyenletekben. Ennek eredményeképpen oktatói pályája alatt mintegy 20 különböző tárgyat tanított alapképzéstől magiszteri képzésig (Analitikus geometria, Görbék és felületek elmélete, Affin geometria, Differenciálható sokaságok elmélete, Riemann geometria, Nemeuklideszi geometria, Geometria alapjai, Projektív geometria, Homotópia-elmélet, Homológia- és kohomológia-elmélet, Karakterisztikus osztályok, Morse-elmélet, Folytonos függvények kritikuspont elmélete, Topologikus fokelmélet, Algebrai geometria és számítógépes grafika, Komputacionális geometria, Klasszikus tételek az elemi geometriában, Geometriai szerkesztések, Komplex számok alkalmazása a geometriában).

Tanórái mindig emlékezetesek voltak. Azon kevés tanárok egyike volt, akik nemcsak a matematikát tanították, hanem emberileg is törődtek a diákokkal. Mindig tudta ki hová valósi és volt anekdotája, története vagy történelmi ismerete a településsel kapcsolatosan. Remekül meg tudta oldani, hogy óráin ne unatkozzunk. Ugyanakkor látszott rajta, hogy szereti is, amivel foglalkozik. Szenvedélyesen tudta magyarázni a tananyagot és időközben egy-egy nehezebb, érdekesebb feladatot is beszúrt, hogy akit érdekel, legyen min gondolkodzon.

4. ábra. Az 1998-ban végzett matematika szakos évfolyam körében

5. ábra. A 2015-ös egyetemi banketten

Ugyanitt kell megemlítenem, hogy a végzős diákok bankettjeinek is egyik főszereplője volt. Nagyon szívesen táncoltatta meg a kolléganőket, diáklányokat. Körülötte mindig jókedv, jó hangulat uralkodott.

Báró Emőke, a székelyudvarhelyi Orbán Balázs Általános Iskola matematika szakos tanárnője, Debreceni Egyetem doktori hallgatója, volt tanítványa így bú-

csúztatta: „És úgy hiszem, nem én vagyok az egyetlen volt tanítvány, aki hálás szívvel gondol a tanár úrra. Azontúl, hogy tanár volt, mindig is ember volt először, tanórán is. Nem csak az érdekelte, hogy mindenki tudja-e jól az affín geometriát, hanem az is, hogy „Mi a helyzet Parajdon, Károlyban vagy éppen Körösz túron ...”. Ha valaki beteg volt, megkérdezte, nem-e aludtunk meztláb? De azt is észrevette rajtunk, hogy ha bágyadtak, fáradtak, szomorúak vagyunk, meghallgatott, és ha tudott, mindig segített. Nem hiszem, hogy én lennék egyedül, akinek egyengette az útjait és akit biztatott arra, hogy azt csinálja, amit igazán szeretne, és ami a szíve csücske. Úgy gondolom, hogy a Tanár úr azért tudott ebben mindig jó tanácsot adni, mert ő azt csinálta, ami a szíve csücske volt.”

És valóban, Csaba mindig felismerte a tehetséges diákokat és örömmel foglalkozott velük külön, szabad idejében is. Ajánlott nekik szakkönyveket tanulmányozásra, majd tisztázta velük a felmerülő kérdéseket. Számos tehetséges diákját irányította külföldi magiszteri, doktori képzésekre, ösztöndíjakra, majd tartotta velük a kapcsolatot, követte pályafutásukat. Különösen büszke volt Farkas Gábor (Humboldt Universitát, egyetemi professzor), Marius Crainic (Universiteit Utrecht, egyetemi professzor) és Kristály Sándor (BBTE, Kolozsvár, egyetemi professzor) volt diákjaira, akiknek kezdő matematikusi lépéseit irányította Kolozsváron és akik világhírű matematikusokká váltak az évek során.

6. ábra. Farkas Gabival, volt tanítványával

Farkas Gábor így vall a Csabával való kapcsolatáról: „Varga Csabával 1992-ben, másodéves kolozsvári egyetemistaként találkoztam egy algebrai topológia kurzuson. Abban az időben a kolozsvári geometriai tanszék Marian Ţarină hirtelen halála után szétesőben volt. Egy idősebb vezető személyiség helyett, volt néhány fiatal matematikus, akik különböző kutatási témákat kerestek maguknak. Csaba egy karizmatikus személyiség volt, elképesztően modern matematikai ízléssel és hozzáállással, egy ambiciózus diák számára ő volt a kanonikus választás Kolozsváron!

Matematikai pályafutásomra gyakorolt hatása mély és maradandó volt. Az első három matematikai cikkemet közösen írtam vele (mindegyik a kritikus pontok

elméletéről szolt). *De ami ennél is fontosabb számomra, hogy a megfelelő könyveket és cikkeket a megfelelő időben a kezembe adta. A diplomadolgozatomhoz egy elképesztően, mondhatnám vakmerően ambiciózus témát választott. Néhány évvel korábban Edward Witten írt egy cikket a Morse-elmélet radikálisan új megközelítéséről, amiért végül megkapta a Fields-díjat. A cikke rejtélyes fizikus stílusban volt írva, nem voltak benne a szó szoros értelmében vett matematikai bizonyítások, az én feladatomban lett volna az egészet kibogozni és a részleteket kitölteni! Nagy kihívásnak éreztem, de meg voltam győződve (nyilván, Csaba szellemi hatása alatt) arról, hogy ez a legfontosabb feladatomban, amit véghez kell vinnem, és hogy ez az, amiről az igazi matematika szól! Ezek után erről a diplomáról mindennél be tudtam számolni, éreztem, hogy bárhol a világon otthonosan tudok mozogni a matematikában. Nehéz pár mondatban összegezni, hogy mennyit köszönhetek Csabának!*

Még évtizedekkel azután is, hogy áttértem az algebrai geometriára, továbbra is érzem, hogy Csaba gondolkodásmódja és matematikai ízlése formál és befolyásol. Halála valóban pótolhatatlan veszteség a kolozsvári és általában a romániai matematika számára.”

Kiemelkedő egyetemi oktatói munkássága elismeréseként 2009-ben a Babeş-Bolyai Tudományegyetem az *Év Oktatója Díjjal* jutalmazta. A 2008-as évtől kezdődően a BBTE Matematika Karának doktorátusvezető tanáraként is oktatva, irányította a nemsima analízis iránt érdeklő diákokat. Vezetése alatt négyen szerezték meg a doktori címet. Mindannyian itthon a BBTE illetve a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem oktatói vagyunk.

Tudományos eredményeinek köszönhetően az évek során számos oktatói és kutatói látogatásra, előadásra volt hivatalos a kontinens különböző országaiba (Budapest, Szeged, Debrecen, Rouse, Catania, Peruggia, Poznan, Athén, Ljubjana, Bern). Mindig fontosnak tartotta, hogy a látogatásai során megismert kollégáknak viszonzza a vendéglátást, gyakran hívta meg őket Kolozsvárra akár mint konferenciák előadóit, akár mint jó barátot. A vendégeket mindig nagyon szívélyesen, jó vendéglátóként fogadta, kirándulásokat szervezett nekik. Igyekezett minden kollaboránsával jó baráti kapcsolatot ápolni.

Az egyetem tudományos tanácsában és országos tudományos tanácsokban is eredményesen képviselte a kolozsvári matematikaiskolát. Sőt, utolsó éveiben a Pécsi Tudományegyetemen vendégoktatója is volt, ahol dr. Fialowski Alice, a PTE nyugalmazott egyetemi tanára szerint *„vállalta az oktatást és diákok szakmai gondozását, azzal a céllal, hogy segítse a Pécsi Egyetem Matematika és Informatika Intézetének szakmai erősödését. Remek előadásokat tartott, nem ijedt meg a kevéssé képzett diákok tanításától, mert neki a tehetség számított. Mindig mondta, hogy ő autodidakta módon tanulta a matematikát, és ez az út bárki számára járható, ha megvan hozzá az érdeklődése és tehetsége. Otléte nagy lökést adott a pécsi matematikának.”*

Szakmai elismertségét a bukaresti CNATDCU tanács Matematikai Bizottságába való felkérés, a különböző szakfolyóiratoknál betöltött szerkesztői tevékenysége,

7. ábra. 2002-ben Szegeden Ceepus-ösztöndíjasként
Kristály Sándorral és Mezei Ildikóval

továbbá a Babeş-Bolyai Tudományegyetem számos kitüntetése és kiválósági díja (2004, 2005, 2007, 2009, 2011), valamint a Kolozsvári Akadémiai Bizottság által 2017-ben, a tudományos képzésben és a kutatásban kifejtett tevékenysége elismeréseként odaítélt *A Tudomány Erdélyi Mestere Díja* is jelzi.

8. ábra. A Tudomány Erdélyi Mestere Díjat veszi át Néda Zoltántól (2017)

Dr. Néda Zoltán, az MTA külső tagja, a BBTE Fizika Karának egyetemi professzora, mint kolléga és jóbarát emlékezett meg róla: *„Hosszú beszélgetéseink a heti 2 ping-pong meccs után és sokszor játék közben is, majd utólag a járvány alatt a hosszú telefonbeszélgetéseink mindig visszakanyarodtak valahol az „igaz tudomány” fogalmához és ahhoz, hogy mit is jelent elhívatott kutatónak lenni. Mit jelent az, hogy reggel az ember egy tudományos kérdéssel kel fel és este ezzel fekszik le, elvonatkoztat a körülötte zajló nagy színjátéktól és a tudományt művészetként és nem intellektuális vállalkozásként kezeli. A tudományos „érték” fogalma és a társadalomnak az ehhez való laza viszonyulása mindig is nagyon foglalkoztatta. Nem tudta elfogadni a tudományban levő „színészetet”, a sokszor igazságtalan és könnyen szerzett népszerűséget és törtetést. Szókimondó és egyenes ember lévén, többször is konfliktusba került sok oktatóval, kutatóval. Az az ember volt aki előzetes megfontolások és politizálás nélkül azonnal kimondta azt ami a szívében volt. Ezért sokak számára talán az első benyomásra nyers és mogorva embernek tűnhetett. Azok számára azonban akiknek lehetőségük volt Őt közelebről megismerni, és azon kevés embernek akit maga mellé fogadott, tanítványainak vagy barátainak, egy teljesen más arcot mutatott. Az első pillantra ridegnek tűnő külsőt egy mélyen érző és gondolkodó ember váltotta fel, aki segítőkész, megértő, és egy helyesen kinevelt értékrenddel rendelkezik.*

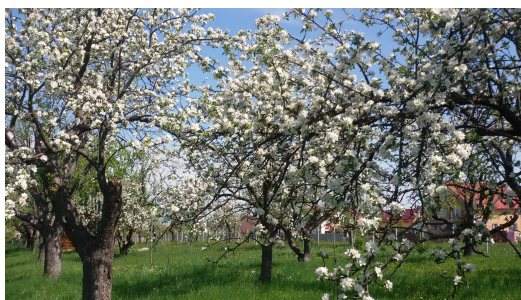
Nem egy kikövezett utat követett az életben, mindenért keményen meg kellett harcolnia és felső patronusok hiányában túrníe kellett a tudományos életben is jelenlevő, igazságtalanságokat, kudarcokat és főleg a társadalom felületen nemtörődőmségét a tudományos eredményekkel kapcsolatban. A kommunista idők megpecsételték karrierjének a kezdetét, és késleltették tudományos pályájának a kibontakozását. Fialat kollégáink számára manapság talán már elképzelhetetlennek tűnik az, hogy egy tehetséges és matematikáért rajongó ember karrierét, hogyan lehet ideológiai okok miatt kettétörni. Nem kis erőre és akaratra volt szükség, hogy egy megtört életutat jó pár év után valaki Csabához hasonlóan újrakezdjen.

Nagyon sok mindenben hálás vagyok Csabának és barátságunknak. A matematika és elméleti fizika határain levő tudományos konferenciákat szerveztünk sokszor közösen, ahol Ő mindig elegánsan hátravonulva szűrte eminenciásként tanácsaival és javaslaival segített, irányított. Sok érdekeset tanultam Tőle a relativitáselmélet differenciálgeometriai háttéréről, a Bolyai geometriáról és Bolyaiak munkásságáról, sok kiváló matematikussal ismerkedhettem meg általa, és számos, fizikusok számára releváns tudományos könyvet kaptam Tőle olvasásra. Mindig érezte azt, hogy kutatási terülről mi releváns egy fizikusnak és tette ezt nem kioktatóan, hanem szerényen és barátilag. Mesteri szinten asztaliteniszezett, majdnem mindig megvert és a játékaink során állandóan javította stílusomat. Azon kevés alkalmakkor mikor sikerült nekem vagy az öcsémnek megverni Őt, úgy éreztük, hogy részben örül is, hiszen tanítványként kezelt minket, és igazi mesterhez illően nem volt féltékeny a tanítványai eredményeire, hanem örült sikerüknek még akkor is, ha valamilyen formában ezt Ő megszenvedti.”

Gyerekkorából hozta magával a természet szeretetét, így nem is csoda, hogy az idő teltével egyre jobban hiányolta a kertet, a szabad levegőn való mozgást. Ennek a hiányérzetnek a pótlására 2012-ben Bánffyhunyadon elkezdett kertészkedni. Nagy gyümölcsöst kezdett gondozni, melyet tovább pótolta alma-, körtefákkal, ribizli-, szeder- és málnabokrokkal, sőt veteményest is alakított ki. Minden hétvégén igyekezett ott lenni a kertben kapálni, kaszálni, fákat metszeni, ültetgetni. Életének egyik fénypontja volt a kert, látszott rajta mennyire szereti, feltölti a kedves kertjében végzett munka. Mindig erőt tudott gyűjteni itt, még a legnehezebb pillanatokban is. Barátainak, ismerőseinek mindig büszkeséggel mutatta a kertet. Almáit, gyümölcsleveit is szívesen kínálta. Készült rá, hogy majd a nyugdíjas éveiben csak kertészkedéssel fog foglalkozni.

9. ábra. A kertjében (2020)

10. ábra. Virágzó gyümölcsfái

Farkas Miklós: „A középiskolai és egyetemi tanulmányai befejezése után csak ritkán találkoztunk. Mikor kiderült, hogy felesége bánffyhunyadi, az én feleségem pedig a szomszédos magyarbikali és nyaranként hosszabb időt töltünk otthon, minden évben találkoztunk Bánffyhunyadon, ahol büszkén mutatta be a kertjét és a terméseit. Ilyenkor hosszabb beszélgetéseket folytattunk, nemcsak matematikáról, hanem a világ dolgairól is. Meggyőződhettem arról, hogy milyen sokoldalú volt az érdeklődése. Mindenről nagyon határozott véleménye volt, és rendkívül erős igazságtudata.”

Tudományos karrierje csúcán, 2017 őszén érte a megrázó diagnózis a betegségről. Nehéz időszak következett számára, tele kezelésekkal, vizsgálatokkal. Igyekezett betartani az orvosai tanácsait. Családja odaadó gondoskodása és a komoly életmódbeli változások hatására remélte sikerül legyőznie a kórt.

Farkas Miklós így emlékezett erre az időszakra: „Amikor Csabánál felállították a tüdőrák diagnózist, még szorosabbá vált a baráti kapcsolatunk, t.i. előtte nálam vastagbél-rákot diagnosztizáltak, s én már túl voltam a kezeléseken. Kéthetente beszélgettünk telefonon, megosztottuk egymással a tapasztalatainkat és tartottuk egymásban a lelket. Az utolsó pillanatokig optimista volt a betegsége kimenetelét

illetően. Egy rendkívül tehetséges matematikust és sokoldalú, szerény, igaz embert veszítettünk el.”

Betegségének évei alatt sem hagyta el magát. Amikor jobban érezte magát, továbbra is foglalkozott a matematikával és a kertjével. Sőt, utolsó évében, a világvjárvány alatti on-line periódusban órákat is tartott újra a magiszteri didaktika szakos hallgatóknak.

Mindannyian meg voltunk győződve, hogy a betegséget sikerült legyőznie. Örömmel hallgattuk, hogy az utóbbi analízisek egyre jobb eredményeket mutatnak és láttuk is rajta, hogy egyre jobban nyeri vissza erejét, életkedvét. Épp ezért sokkolt mindenkit hirtelen kómába esése, majd gyors távozása.

Némethi András szerint *„Csaba az abszolútum fele törekedett, mindig jobb és tökéletesebb szeretett volna lenni. Ez volt a mércéje önmagával szemben (és néha másokkal szemben is), a csillagok megérintése. Ez a szilárd akarat jellemezte erős alapokon álló, sok tudást összeötvöző, kiteljesedő matematikai munkásságát, a matematikai iskolát építő mindennapos tevékenységét, az emberekkel való kapcsolatát. Önmagát adta a matematikáért, a környezete javításáért. Harcolt a jóért, az értékekért mindannyiunk nevében, mindannyiunk érdekében. Önmagát égette, azért hogy világítson. Nagyon sokunkban, emlékezetünkben ez a fáklyafény mindörökre megmarad.”*

Csaba távozása pótolhatatlan veszteség úgy a család, a tanítványok, a kollégák, mint a matematika számára. Közvetlen, humoros stílusával, őszinte törődésével, mély és sokrétű tudásával kivívta az elismerést, tiszteletet.

Hálás vagyok Csaba, hogy megismerhettelek, hogy tanítványod, barátod, doktoranduszod, kollégád lehettem. Nagyon sokat tanultam tőled. Köszönök mindent! Szívünkben örökké élni fogsz!

Kolozsvár, 2022. április 25.

Mezei Ildikó Ilona

Hivatkozások

- [1] URL: <http://www.cs.ubbcluj.ro/csvarga/>
- [2] URL: http://www.cs.ubbcluj.ro/darvay/eme/mtne2021/abstracts/abs_Bandi_Arpad.pdf
- [3] URL: <https://kab.ro/dijak/dijak/2017>

Mezei Ildikó Ilona 1998-ben végzett a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Matematika szakán, majd 2001-ben az Informatika szakán. Ugyanitt 2008-ban megvédte az doktori tézisét nemsima analízisből dr. Varga Csaba irányításával. 1998-tól a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Matematika és Informatika Karának oktatója. 2018-ban megkapta a kar Kiváló oktatói díját. Kutatási területei: variációs számítás, kritikuspont elmélet, geometriai analízis.

MEZEI ILDIKÓ ILONA

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
ildiko.mezei@ubbcluj.ro

THE CAREER OF CSABA VARGA

ILDIKÓ ILONA MEZEI

The paper follows the career of Csaba Varga, a professor at the Faculty of Mathematics and Computer Sciences of the Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca, who passed away in August 2021. His former teachers, colleagues and students also spoke out in order to complete the picture of Csaba as a person, an educator and a researcher.